Bedýnky příběhů

Pracovní karty

RUSKO

Bedýnka příběhů Rusko je výsledkem tvůrčího workshopu realizovaného ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze a výukových programů realizovaných v pražských MŠ a ZŠ. Workshop se skládal z dvojjazyčného vyprávění pohádky „Sestřička Helenka a bratříček Ivánek", povídání o kultuře, tradicích a zajímavostech Ruska pomocí fotografií, ochutnávky typického jídla a výtvarné dílny.

Bedýnka příběhů, kterou držíte v ruce, obsahuje:

- Pohádku v českém a ruském jazyce.
- Manuál „Jak vyprávět pohádku – návod k hraní si s příběhy pro ty nejmenší".
- Pracovní karty s nabídkou výtvarných technik a postupů, jak s Bedýnkou dále tvořivě pracovat. Výtvarné techniky vycházejí z tradic Ruska.
- Pracovní kartu s nabídkou kvízů, doplňovaček nebo křížovek.
- Pracovní kartu s tipy na práci s jazykem.
- Mapu světa, na které je vyznačeno Rusko a Česká republika.
- Zápisník, ve kterém můžete sdílet nápady, tipy, doporučení nebo zkušenosti s prací s Bedýnkou.

• Základní údaje a geografie

Rusko, oficiálním názvem Ruská federace, je největším státem na světě – jeho celková rozloha činí přibližně 17 mil. km². Zahrnuje značnou část východní Evropy a téměř celou severní Asii. Kvůli největší rozloze, množství přírodních zdrojů, předpokladům k hospodářské soběstačnosti a především vzhledem ke své vojenské síle je považováno za jednu ze světových velmocí. Reliéf je převážně rovinatý, mimo pohoří Ural, které tvoří hranici mezi evropskou částí a Sibiří, a Kavkaz s nejvyšší horou Elbrus (5 642 m). Je tu 23 míst světového dědictví UNESCO, 41 národních parků a 101 přírodních rezervací. Země sousedí s Norskem, Finskem, Estonskem, Lotyšskem, Běloruskem, Ukrajinou, Gruzií, Ázerbájdžánem, Kazachstánem, Čínou, Mongolskem a Severní Koreou. Prostřednictvím Kaliningradské oblasti, strategické západní exklávy, dále sousedí s Litvou a Polskem. Exkláva je část vlastního území, která je zcela oddělena od zbývajícího území. Kurilské ostrovy se nacházejí na dohled od Japonska a k Rusku patří také poloostrov Čukotka, který není daleko od Aljašky (patřící k USA). Území je rozděleno do 11 časových pásem a 85 samosprávných celků, z toho 22 republik. Hlavním městem je Moskva s počtem obyvatel 12,5 mil. Hlavním kulturním městem je Petrohrad, kde se nachází jedna z nejslavnějších galerií světa Ermitáž.

• Historie a současnost

Počátek dějin Ruska lze zařadit do raného středověku. V roce 862 založil bájný Rurik obchodní sídliště Novgorod. Kníže Oleg, jenž byl skandinávského původu, pak roku 882 založil významné slovanské město Kyjev a dal tak vzniknout státnímu útvaru zvanému Kyjevská Rus. Koncem 13. století začalo nabývat na významu Moskevské knížectví. Země však byla pod přímým vlivem Zlaté hordy – rozsáhlého státního útvaru, který vznikl jako součást mongolské veleříše na ohromném prostoru východní Evropy a Sibiře. Ruská knížectví musela platit jejím vládcům daň a byla na nich i politicky závislá. Ve druhé polovině 14. století se podmanění Rusové odvážili znovu k vojenskému odporu a dosáhli vítězství. Koncem 17. století se stal ruským carem Petr I. Veliký, který je pro Rusy stejně významnou historickou osobností jako Karel IV. pro Čechy. Proslul svou snahou modernizovat Ruskou říši, a to v politickém, eko-

nomickém i kulturním směru. Rusko vstoupilo mezi skutečné evropské velmoci. V roce 1861 byla provedena rolnická reforma, která znamenala především zrušení nevolnictví.
V roce 1917 vypukla v zemi revoluce, v jejímž důsledku byl svrhnut carismus. Poslední ruský car Mikuláš II. byl spolu se svou rodinou popraven. Po rozpadu Sovětského svazu byli prohlášeni za svaté. Po revoluci začala občanská válka. V období do roku 1922 docházelo k postupné přeměně Ruska na Svaz sovětských socialistických republik (SSSR). Ruské impérium jako takové zaniklo. Z jeho větší části vznikla RSFSR, z ostatních území (Bělorusko, Ukrajina, zakavkazské a středoasijské oblasti) vznikly postupně další svazové republiky. V roce 1941 napadlo hitlerovské Německo Sovětský svaz. Začala Velká vlastenecká válka, která skončila vítězstvím Sovětského svazu 9. května 1945. Německá invaze do Sovětského svazu si vyžádala více než 20 milionů obětí. Roku 1991 zanikl SSSR a oficiálně se rozpadl na Ruskou federaci a dalších 14 postsovětských republik.
Od roku 2000 je hlavou státu Vladimír Putin. Do jeho úřadu mu mezi lety 2008 – 2012 vstoupil Dmitrij Medveděv.

• Jazyk a obyvatelstvo

Rusko je devátým nejlidnatějším státem světa se 147 mil. obyvatel. Oficiálním jazykem je ruština, kterou ovládají prakticky všichni obyvatelé. Některé autonomní celky používají místní jazyky – oficiálně se hovoří 31 jazyky (tatarština, ukrajinština, čuvaština, němčina ad.). Obyvatelé severokavkazského Dagestánu, nejjižnější autonomní republiky, hovoří 40 jazyky a 120 nářečími. Jediným oficiálním písmem je cyrilice – písmo původně vytvořené pro zápis staroslověnštiny. Cyrilici sloužila za vzor řecká abeceda. Na konci roku 2018 žilo v České republice 38 223 obyvatel s ruským občanstvím.

• Podnebí, fauna a flora

Rusko je rozsáhlou zemí, a proto zde najdeme 4 podnebné pásy: polární, subpolární, mírný a subtropický. V evropské části je zimní počasí mírnější, průměrná lednová teplota je asi o 3-4 stupně nižší než v Česku.
Nejteplejší léta jsou na pobřeží Černého moře – teploty mohou dosahovat

až 40 °C. V Rusku se nachází nejchladnější obydlené místo na světě Ojmjakon, začátkem 20. století zde byla naměřena teplota −71,2 °C, průměrná lednová teplota je −46,4 °C. Flora a fauna jsou velmi rozmanité. Je zde 6 typů přírodních pásem - tundra, lesy, stepi, pouště, louky a bažiny. Lesy zaujímají 45% území země, většina z nich je jehličnatá (smrky, jedle, cedry, borovice, modříny). Jedním z nejrozšířenějších stromů je bříza, která slouží jako jeden ze symbolů Ruska. V arktických pustinách žijí lední medvědi, mroži, tuleni a severní běluhy. Typickými obyvateli tundry jsou polární lišky, bílé sovy a koroptve. V tajze je srstnatá zvěř – soboli, veverky, kuny a hranostaji. Žijí tu také losi, hnědí medvědi, vlci, rysi a sibiřští rosomáci. Na Dálném východě se vyskytují amurští (ussurijští) tygři – jsou největší známou kočkovitou šelmou a třetí největší suchozemskou šelmou vůbec. Ve stepích žijí antilopy, v pouštích jsou želvy.

• Kuchyně

Kuchyně je tak bohatá a rozmanitá jako sama rozloha a multikulturalita Ruska. Její základy byly položeny především venkovským obyvatelstvem žijícím v často drsných přírodních podmínkách, ale s dostatkem ryb, drůbeže, zvěřiny, hub, lesních plodů a medu. Lidé se živili především kapustou, okurkami, cibulí a tmavým chlebem. Jednoduchou stravu si ochucovali kysanou smetanou, koprem či petrželí. Na dlouhou zimu většinou nakládali zeleninu a z ovoce si dělali zavařeniny a povidla.

Polévky hrály vždy v ruské kuchyni velmi důležitou roli. Tradiční polévky jako boršč (z červené řepy), ščі (ze zelí), rassolnik nebo soljanka (z nakládaných okurků, krup a vývaru z vepřových nebo hovězích ledvin), okroška (studená polévka na kvasu se zeleninou) byly doplněny i o evropské a středoasijské druhy polévek a omáček. Rusové jsou velmi pohostinní. Svátky většina Rusů raději oslavuje doma u bohatého stolu. Ženy hodně vaří. Mezi nejznámější tradiční pokrmy patří pelmeně (těstové taštičky plněné masem vařené ve vodě), šašlik (marinované maso grilované na špízu), pohanková kaše či bliny (palačinky) plněné rybou, kaviárem, marmeládou, hustou smetanou, přelité medem.

Výborné jsou pirožky s nejrůznějšími náplněmi. Populární ve světě je také ruský černý i červený kaviár a silný černý čaj s cukrem a citronem.

• Ruská škola

Děti do první třídy nastupují mezi 6. a 7. rokem. Školní výuka je rozdělena do tří stupňů. První trvá 4 roky a jeho součástí je výuka cizího jazyka, druhý 5 let, přidává se druhý cizí jazyk. Třetí stupeň není povinný. Trvá dva roky a jeho cílem je příprava na vysokou školu. Aby student mohl jít na univerzitu, je nutné ukončit 11 tříd a úspěšně udělat jednotnou státní zkoušku. V porovnání s Českem je výuka v ruské škole více formální. Žáci nosí školní uniformu. Dokonce i žáci 1. třídy musí dodržovat tzv. obchodní styl (bílé košile a obleky pro chlapce, přísné šaty nebo kostýmky pro dívky). Děti jsou hodnoceny škálou od 1 do 5, jako u nás, ale nejlepší známkou je 5 a nejhorší je 1.

• Perličky z Ruska aneb, víte že...

...je Rusko omýváno třemi oceány a 12 moři?

...cesta rychlým vlakem z jednoho konce Ruska na druhý (Moskva – Vladivostok) trvá 6 dní (144 hodiny a 10 minut)?

...je v Rusku největší sladkovodní jezero na světě Bajkal?

...nejhlubší metro na světě se nachází v Petrohradě a jeho hloubka je 100 metrů pod zemí?

...prvním člověkem ve vesmíru byl ruský kosmonaut Jurij Gagarin? Odstartoval 12. dubna 1961 v kosmické lodi Vostok 1.

...je tu nejméně 15 tajných měst? Nejsou tam cedule, dopravní značky a do jejich blízkosti nepustí žádného cizince.

...v Petrohradu se nachází 3 x více mostů než ve městě mostů – Benátkách?

... nejdelší a nejsložitější jazykolam na světě je Лигурия - Ligurie? Je napsán rusky a obsahuje 442 slov.

• Tradice a řemesla

Rusové mají velké množství různých svátků, Vánoce a Nový rok slaví dokonce dvakrát. Slaví se podle pravoslavných tradic, o 14 dní později než u nás, kvůli rozdílu mezi starším Juliánským a novějším Gregoriánským kalendářem. Příprava na svátky začíná pro pravoslavné věřící již 28. listopadu předvánočním půstem, který trvá do 6. ledna, v předvečer vánočního svátku (Rožděstvěnskij sočeľnik) je předepsán půst nejpřísnější.

Jíst je dovoleno až večer po bohoslužbě – po vysvitnutí první hvězdy. Po zákazu Vánoc v roce 1918 zvyky upadly v zapomnění a nyní většina Rusů místo nich slaví Nový rok s jolkou (ozdobený smrk) a dárky od dědy Mráze, který používá saně, cestuje až ze vzdálené Čukotky a doprovází ho vnučka Sněhurka v bílém kožíšku ušitém z hranostajů. Zvláštní je pojem Starý Nový rok, který připadá na půlnoc ze 13. na 14. ledna. Pravoslavné Velikonoce se označují jako Pascha. Vrcholem velikonočních svátků je noc z Bílé soboty na Velikonoční neděli, kdy se skupiny věřících projdou křížovou cestu směrem k chrámu, což symbolizuje cestu Ježíše Krista před ukřižováním. Průvodem se nese typický pozdrav: „Christos voskrese" (Kristus vstal z mrtvých!), na který následuje odpověď: „Voistinu voskrese" (Opravdu vstal z mrtvých!). Následuje liturgie pro vysvěcení pokrmu. Velice oblíbený je týdenní svátek Maslenica, která je obdobou našeho Masopustu. Lidé vítají příchod jara, jedí blinčiky s máslem (palačinky), jejichž okrouhlý tvar a žlutá barva má připomínat slunce a konec zimy.

Mezi ruská tradiční řemesla patří duté panenky Matrjošky, což jsou dřevěné panenky vejčitého tvaru, které lze rozkládat. Každá panenka v sobě skrývá několik dalších čím dál menších, které lze rovněž rozložit, s výjimkou té nejmenší. Známé jsou hračky Dymkovo - jedno z nejstarších ruských lidových řemesel, vznikly v 15. – 16. století. Zpočátku se jednalo o jasně barevné píšťalky z hlíny, zobrazující zvířata. Postupem času řemeslníci začali dělat figurky žen, dětí i mužů. V ruské výtvarné dílně jsme se inspirovali tradičním uměleckým řemeslem - chochlomskou malbou. Chochloma je dekorativní malba dřevěného nábytku a nádobí, jako jsou lžíce, poháry, dózy, talíře apod. Tvoří ji červená, zelená a černá barva na zlatém pozadí. Používají se olejové barvy smíchané s práškovým cínem. Výrobek se následně nalakuje a zapeče při teplotě okolo 150 °C, což způsobí, že povrchová vrstva má trvanlivější vlastnosti a je odolná proti vlhkosti. Tradičně se malují rostlinné motivy, jako jsou různé květy, bobule apod.

V druhé výtvarné dílně vyrábíme panenku nazývanou Insomnia (neboli Nespavost). Panenka Insomnia sloužila jako talisman, který chrání dítě před vším zlým, dávala se do kolébky vedle dítěte. Hlavička panenky byla naplněna mátou nebo jakoukoli jinou bylinkou s uklidňujícími účinky.

Pracovní karta
1

Technika: malování na dřevo

Pomůcky:

vytištěné ukázky ruského malovaného nádobí, drobné dřevěné předměty k pomalování (např. dřevěné korálky, dřevěné hrací kostky, dřevěné krabičky, vařečky apod.), akrylové barvy, štětce, kelímky na vodu, hadříky, případně bezbarvý lak na dřevo, barevné provázky na navléknutí dřevěných korálků

Časová dotace:

cca 45 minut

Postup:

1. Děti si prohlédnou vytištěné fotografie ruského malovaného nádobí.
2. Každé dítě dostane jednu dřevěnou vařečku nebo cokoliv, co je dřevěné. Oblíbené jsou například dřevěné korále, které si děti poté navléknou na barevné provázky. Dále je možné pomalovat dřevěné hrací kostky nebo krabičky.
3. Následně si děti vyberou barvy. Tradičními barvami chochlomy jsou černá, červená a zlatá. Dětem však necháme volný výběr.
4. Děti na dřevěné předměty malují ornamenty. Buď se mohou inspirovat tradičními rostlinnými ornamenty, nebo mohou nechat volný průchod svojí fantazii.
5. Po zaschnutí barvy je možné (ale ne nutné) předměty přetřít bezbarvým lakem na dřevo.

Pracovní karta
2

Technika: výroba hadrových panenek

Pomůcky:

čtvercové kusy jemné bavlněné tkaniny o rozměrech 25 x 25cm (nebo 30 x 30). Je možné použít kapesníky. Dále budeme potřebovat plnivo (syntetické).

Časová dotace:

cca 45 minut

Postup:

1. Vezměte 2 kapesníky (2 kusy látky).
2. Jeden kapesník přeložte do poloviny diagonálně.
3. Uvažte pevné uzlíky na opačných koncích kapesníku – tak vám vzniknou ruce panenky
4. Do středu kapesníku vložte trochu plniva.
5. Pevně uchopte vložené plnivo, otočte kapesník jednou ve směru hodinových ručiček – a máme tu hlavu panenky.
6. Vezměte přední volně zavěšený konec kapesníku a omotejte jej ve směru hodinových ručiček kolem hlavy panenky.
7. Protáhněte konec kapesníku přes smyčku a utáhněte ji.
8. Umístěte výsledný horní díl panenky na druhý kapesník.
9. Vezměte levý horní konec druhého kapesníku, přesuňte ho přes pravé rameno panenky a vytáhněte jej pod levou ruku panenky.
10. Opakujte to samé na druhé straně.
11. Vytáhněte oba konce kapesníku a uvažte je vpředu u pasu panenky.
12. Otočte panenku a pečlivě narovnejte záhyby.

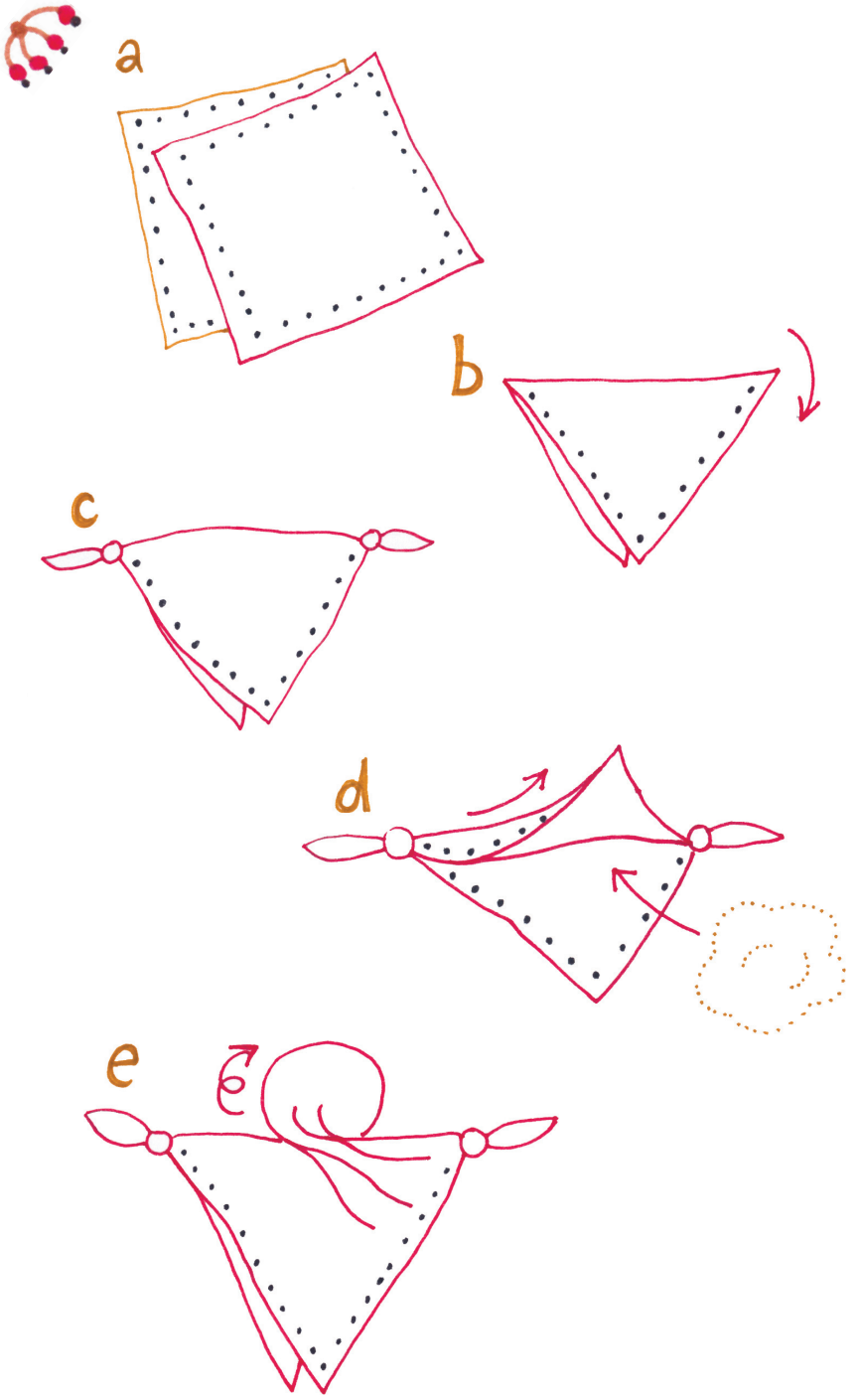
a
b
c
d
e

f

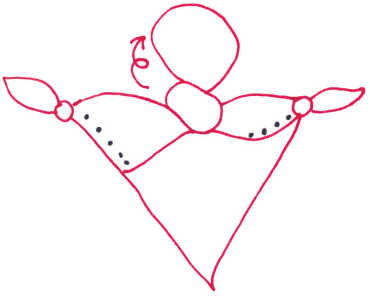

g

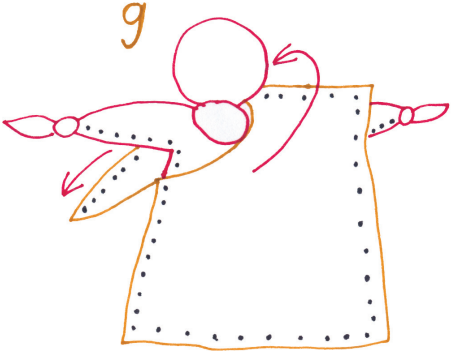

h

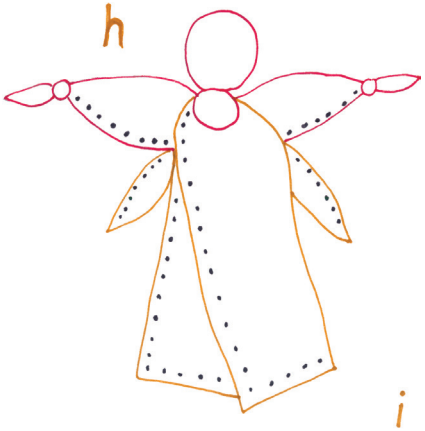

i

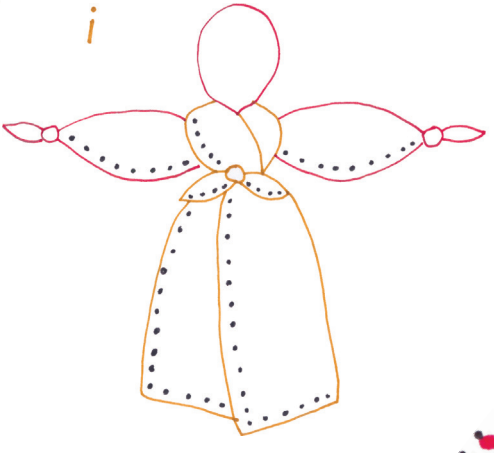

Pracovní karta

3

- Křížovka

Zkuste vyluštit tajenku. Vyplňte slova horizontálně a odhalte tajemství - jak se jmenuje tradiční ruská dřevěná panenka, kterou lze rozložit?

1. Děda, který v Rusku roznáší dárky.
2. Ruský pokrm, který je velmi populární ve světě.
3. Hlavní kulturní město Ruska, ve kterém se nachází galerie Ermitáž.
4. Nejvyšší ruská hora.
5. Severský jehličnatý les.
6. Hlavní město Ruska.
7. Oficiální jazyk Ruska.
8. V koho se proměnil bratříček Ivánek v pohádce?
9. Teplý nápoj, který je v Rusku velmi oblíbený.

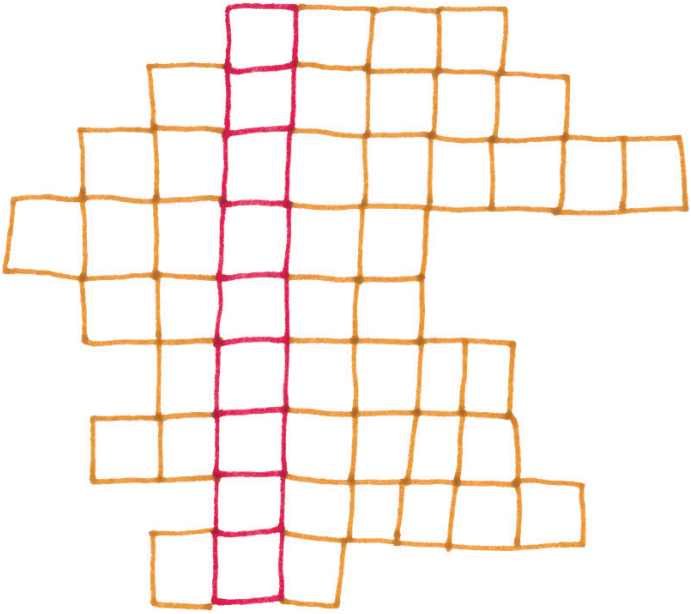

Řešení: 1. Mráz, 2. kaviár, 3. Petrohrad, 4. Elbrus, 5. tajga, 6. Moskva, 7. ruština, 8. kozlík, 9. čaj

Tajenka: Matrjoška

Pracovní karta

4

Práce s jazykem

- Ruština

Ruština je nejužívanější slovanský jazyk a je nejrozšířenějším mateřským jazykem v Evropě, jedním ze šesti úředních jazyků OSN, jedním ze dvou úředních jazyků na palubě Mezinárodní vesmírné stanice a druhým nejrozšířenějším jazykem na internetu po angličtině. Ruština se píše cyrilicí. Ruská abeceda se též nazývá azbuka.
Ruština má 6 pádů (oproti češtině chybí vokativ, 5. pád, jehož funkci přebírá tvar nominativu).
Ve spisovném projevu se nevypouští podmět, musí být vyjádřen alespoň osobním zájmenem.
V minulém čase se nepoužívá pomocné sloveso být:
я написал = ja napisal = napsal jsem.
V přítomném čase chybí spona (významové sloveso být),
např.: он учитель = on učitel = (on) je učitel.

- Hravá ruština

Mnoho slov v ruštině se podobá českým. Jsou psána azbukou, ale znějí skoro stejně a mají i stejný význam. Například OTEC, ŠKOLA, UČIT SE, VODA, MÁSLO. Existuje však celá řada slov, která zní v češtině i ruštině podobně, ale mají zcela odlišný význam.

• Pokuste se uhádnout, co značí obvyklé české slovo v ruštině a spojte je s obrázky:

СТУЛ [stul]
СТОЛ [stol]
КРАСКА [kraska]
КРАСАВИЦА [krasavica]
ОКУРКИ [okurky]
ОГУРЦЫ [agurcy]
МЛАДЕНЕЦ [mladěněc]
ПОГАНКА [paganka]

СТУЛ = v ruštině znamená ŽIDLE
СТОЛ - v ruštině znamená STŮL
КРАСКА = v ruštině znamená BARVA
КРАСАВИЦА = v ruštině znamená KRÁSKA
ОКУРКИ = v ruštině znamená NEDOPALKY
ОГУРЦЫ = v ruštině znamená OKURKY
МЛАДЕНЕЦ = v ruštině znamená KOJENEC
ПОГАНКА = v ruštině znamená MUCHOMŮRKA

• Naučte se pár základních frází!

Ahoj!	[Privet!]	Привет!
Dobré ráno	[Dobroje utro!]	Доброе утро!
Dobrý den / večer	[Dobryj děň / vječer!]	Добрый день / вечер!
Jak se jmenuješ?	[Kak tibja zavut?]	Как тебя зовут?
Jmenuji se...	[Minja zavut...]	Меня зовут...
Jak se máte?	[Kak děla?]	Как дела?
Děkuji	[Spasiba]	Спасибо
Prosím	[Pažalusta]	Пожалуйста
Dobrou noc	[Spakojnaj noči]	Спокойной ночи
Na shledanou	[Davstreči / dasvidáňja]	До встречи / До свидания
Měj se (ahoj, čau)	[Paka]	Пока

• Zkuste přečíst rychle a aspoň dvakrát za sebou několik kratších jazykolamů:

Čtyři želvy mají čtyři želvičky.
[U čityrjoch čerepášek četyre čerepašonka]
У четырех черепашек четыре черепашонка.

Karl ukradl Kláře korále,
Klára ukradla Karlovi klarinet.
[Karl u Klary ukral koraly,
Klara u Karla ukrala klarnět]
Карл у Клары украл кораллы,
Клара у Карла украла кларнет.

Na dvoře je tráva, na trávě je dříví,
Neřež dříví na trávě na dvoře.
[Na dvarje trava, na travě drava,
Ni rubi drava na travě dvara]
На дворе трава, на траве дрова,
Не руби дрова на траве двора.

Jak vyprávět pohádku

aneb návod k hraní si s příběhy
pro ty nejmenší

1) Čti hodně pohádek, aby se ti ukázala ta pravá, která se chce nechat od tebe vyprávět (jako první).
2) Pohádku si pozorně přečti a přemýšlej nad tím, co se v ní stalo a o čem vlastně byla.
3) Přečti pohádku kamarádům a zeptej se jich, o čem podle nich je. Můžeš si tak porovnat, jestli jí všichni rozumíte stejně, anebo spolu s kamarády přemýšlejte o tom, o čem je pohádka pro každého z vás jednotlivě a co se vám na ní líbí všem společně.
4) Napiš si na lísteček, co nejdůležitějšího na pohádce jste s kamarády našli a další objevy, na které jste společně přišli, to bude tvá cesta, jak pohádku vyprávět dalším, už totiž víš o čem je jak pro tebe, tak pro tvé nejbližší.
5) Přečti si pohádku znovu a měj radost, že je tam všechno to, co jste našli s kamarády. Když budeš radostně vyprávět, všichni tě budou radostně i poslouchat.
6) Přečti si pohádku nahlas a měň hlasy všech postav, které se v příběhu ukážou. Můžeš dělat všechno, co chceš, jen aby tě to bavilo – zahraj si na hrdiny ze své pohádky.
7) Trénuj si, jak asi mluví princ, princezna nebo jak šlehá plameny drak a jak u toho asi vypadají.
8) Převyprávěj pohádku svými slovy nejlepšímu kamarádovi, kamarádce nebo rodičům a hraj u toho všechny hrdiny, které už dobře znáš a umíš je napodobit. Bavilo je to? Byla to legrace?
9) Převyprávěj si pohádku před usnutím a nezapomeň na nic důležitého z příběhu, ale ani na hraní všech princů a princezen.
10) Když se ráno probudíš a těšíš se, že budeš zase vyprávět pohádku, tak je z tebe vypravěč a honem pospíchej ji vyprávět a číst zase další!

Storytelling o.s.

autorka textu
Barbora Schneiderová
ředitelka Storytelling o. s.
www.story-telling.cz

Dětské programy INBÁZE

• Programy pro školy

InBáze nabízí školám realizaci Bedýnek příběhů přímo na mateřských školách a základních školách 1. stupně. Dále nabízí vzdělávací programy i pro 2. stupeň základních škol a pro střední školy a semináře pro pedagogy.

• Programy pro veřejnost

Ve veřejných institucích (jako je například Městská knihovna v Praze) pořádá InBáze tvořivé dílny Bedýnky příběhů pro veřejnost. Tyto dílny a kurzy jsou určené rodinám s dětmi ve věku 5-11 let.

• Programy pro děti cizinců

InBáze pořádá pro děti návštěvy kulturních akcí, oslavy svátků, výtvarné dílny, workshopy, výlety, exkurze, víkendové pobyty a letní tábory. Dětem InBáze navíc nabízí výtvarný ateliér a interkulturní kluby. Vedle volnočasových aktivit mohou děti využít nabídky doučování a výuky češtiny.

Více informací naleznete na www.inbaze.cz.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

PRAHA PRAGUE PRAGA PRAG

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Městská knihovna v Praze

INBÁZE